

AD CANDIDVM IV

XTA, AC PIVM LECTOREM

PRAEFATIO.

TAMETSI Candidissime Lector, mea praefatione nil opus, quod fufe satis, superq; eleganter Reuerendus P. Nicolaus Herborn, olim Epitropus Cismontanus, nunc prohdolor vita functus, institutor olim meus nunquam poenitendus praefatus sit, qui ad hoc me laboris ac studij capescendum, primo praeter alios multos est hortatus, identidem inculcans, cum verbis tum epistolis, operae praecium, ac rem non inutilem me facturum studiosis melioru sacra- rumq; literarum. Excusavi primum vt par erat, perquam tenuem ingenij venulam, excusavi apte, aperteq; dicendi vires exiguas, excusavi occupationes varias, aliaq; permulta. Sed ille suas artes intentans mihi, ac expertus omnes persuadendi vias, tandem impulit, vel obeditionis mandato, vt provinciam hanc susciperem, cui, vt dicam ingenue, me nunquam parem futurum rebar. Habes, quo impulso fore coeperim, ne temere me id muneris difficillimi obiuisse, aut iudices, aut suspicerentan- tum abest, vt me quadantenus ingesserim. Consilium autem fuit statim, simul ac vnam at- que alteram paginam expertus, a cepto desistere, verum ab alijs multis subinde interpel- latus, vt cepta prosequer, negocium, vt ob oculos vides, persecutus sum, nescio Hercle quam feliciter, maximis certe laboribus. Proinde haud abre fuerit pium Lectorem, in li- bri frontispicio commonere paucis, cum palmam obtineat qui mare concha includat, qd illum in hoccine nostro dictionario oporteat expectare, & quid mihi vicissim ab ipso pre- stari conueniat. Primum, Dictionarium scribo, non Commentarios, & hoc duntaxat, qd ad lectionis Biblicae, & synceritatem & intelligentiam faciat, commodet, conducatur: ne qs vt improbus conuiuator pro ientaculo prandium, pro merenda cenam efflagitet, & re- quirat a me, quod ab argumenti suscepti professione sit alienum. Hanc in praesentia fabu- lam agendam suscepi. Quemadmodum iam mihi argumento seruiendum est: ita par est, vt comis lector, ceu commodus spectator faueat agenti, vel vtroque pollice precetur felix auspiciu, feliciter Catastrophem, & praesenti scenae sese accommodet. Porro instru- mentum vtrumq; quod vocitant, & vetus & nouum, omni qua licuit diligentia, quaq; de- cuit fide, vel ad verbum perlegi, & hinc vocabula quaedam ex singulis capitibus, quae mihi videbantur obscuriora, nec omnibus, vtpote rudioribus sacrificulis ac monachis facile ob- uia, cum Graeca, tum Latina, tum etiam interim Hebraica, quanquam pauca fortasse, non omnia, hoc enim esset immensi laboris, & supra captum meum viresq; meas perexiguas, selegi, atq; ex optimis quibusq; & probatis authoribus ea, vt cernere est, pro Andrica, hoc est, virili mea, explicauit. Praeterea, & elenchum omnium fere dictionum, quae in hoc le- xico continentur, ipse adieci. Sicq; omnia indice vno comprehensa sunt, vt quaecunq; quaerantur dictiones, inueniri facile possint. Quam autem ob causam id negocii susceperim, epistola Herbornea, modo huic operi coagmentata fuerit, & cumulanter & vbertim com- monstrabit, ad quam te, optime Lector Laconismi gratia remitto. Nam, ne te longiori, qua par sit, proemio morer, id a te quisquis tandem futurus sis, beneuole Lector, comprecas- tum velim, si obtinere saltem possum, vt non eo animo in manus sumas hoc quale quale, opusculum, quo forsitan sumis Noctes Atticas Gellij, aut Angeli Politiani viri politissi- mi Miscellanea, videlicet: quo neruos ingenij (quod mihi perexiguu, atque plumbe- um est) vim eloquentiae, & eruditionem retrusam, velut ad Lydium exigas lapidem. In rei sacrae explicatu versor, & in ea re quae simplicitate, puritateq; est orbi comendata. In qua ridiculum est, humanam ostentare velle eruditionem (praesertim eam q non adest) impiu hu- manae iactitare eloquentiam, q etiam si forte adestet, quae qua longissime abest, dissimulare

conues

P R A E F A T I O.

conueniebat, ne quis merito possit obijcere, & ὡ φακὴ μύρον, id est, in lente vnguentum. **S**implici puroq; studio hoc trado Christianis auribus, quo posthac in sacrosancta philo-
sophia & plures versarentur, & lubentius. **N**æc potissima causarum est, cur hanc aleam ie-
cerim. **D**eniq; vt minore cum negotio, ita maiore cum fructu Christum ipsum, quo teste
simul & adiutore molior hæc, parum mihi propitium imp̄cor, nisi ex hisce laboribus adeo
nihil aucupor laudis euanidæ, vt magnam etiam certamq; corpusculi mei, maxime oculo-
rum, iacturam, sciens ac volens incurrerim. **P**orro famæ dulcedine tātum abest vt titiller,
vt ne nomen quidem meum fuerim adscripturus, ni veritus fuisset, ne hac ratione operis
eleuaretur utilitas, quod apud omnes suspecta res sit liber ἀνώυμυθ, hoc est, obscurus, &
sine nomie. **A**tqui, hoc pium est opus, Christianum est opus, & ob Christianam pietatem
susceptum. **S**ed plane grammaticum, nonnihil tamen interim vel obiter attingens sacræ
theologiæ. **P**roinde te quæso pie lector, vt tu quoq; vicissim pias aures, & Christianum pe-
ctus ad legendum adferas. **S**i q̄ erunt scrupulosa, anxia, aut dubia, sæpe repetita, ceu cram-
be bis posita, æ qui consulto, quasi vel cognitu utiliora, vel præceptu & explicatu mihi diffi-
cilia. **N**on enim omnia possumus omnes. **Q**uandoq; bonus dormitat Homerus. **I**n ma-
gnis siquidem (vt ille ait) & voluisse sat est. **T**u q̄ emunctioris es nasi, si quid cessatum est,
si quid inertia hallucinatum, beneuole corrigas, licebit. **N**on em̄ feci altos nimis, & obscu-
ros, hoc in negotio finis, sed primitias quasdam, & quasi libamenta ingenuorum studio-
rum dedi. **I**gitur id oratum, impetratumq; optarim, vt in legendo, quæ pridem sciuerint,
non aspernentur, quasi nota, inuulgataq;. **N**am & quid tam remotum in literis est, quin id
tamen complusculi sciant? **Q**uæ porro noua sibi, ignotaq; offenderint, æ quum esse puto, vt
sine vano obrectatu consyderent. **Q**uæ autem parum plana videbuntur, aut minus ple-
na, & instructa, peto inquam, vt ea non docendi magis, quã admonendi gratia existiment,
& quasi demonstratione vestigiorum contenti, persequantur ea post, si libebit, vel libris re-
pertis, vel magistris. **S**i quæ vero putauerint rephendenda, ijs, si audebunt succenseant, vnde
de ea nos accepimus: hosce præclarissimos authores ἀκινητους, carpāt Momi, videlicet **Xe-**
nophontem, **T**heophrastum, **S**uidam, **S**tephanū, **S**olinum, **N**icandrum, **L**abeonem, **T**hes-
odulum, **A**elianum, **A**ristotelem, **P**tolemæum, **P**linium vtrumq;, **I**ulium Pollucem, **M**as-
crobium, **S**trabonem, **M**arcum **T**ullium, **A**ulum **G**elliū, **D**iodorum **S**iculum, **A**emilium
Probum, **S**enecam, **P**ompilium, **V**egetium, **V**itruuium, **C**olumellam, **F**rontinum, **A**pules-
ium, **S**ulpitium, **V**arronem, **F**estum **P**ompeium, **N**onium **M**arcellum, **A**fconium **P**ædias-
num, **P**riscianum, **V**allam vtrq;, **A**cronem, **C**hristophorum **L**andinum, **P**orphyrionem,
Quintilianum, **L**actantium, **Q**urtium, **R**aphaelem **R**egium, **D**omitium **C**halderinum,
Ioannem **C**raftonum, **M**anuelem **M**oscopulum, **O**mnibonum, **L**eoniceum, **T**orrenti-
num, **E**tymologicon, **E**ustathium, **C**aprum, **M**. **C**apellam, **P**hocam, **D**iomedem, **L**ancilo-
tum, **P**yrrium, **P**erottum, **I**unium **M**aium, **D**ionysium **N**estorem, **A**. **C**alepinum, **P**hilip-
pum **B**eroaldum, **M**arium **G**rapaldum, **H**enicum **B**ebeliū, **P**olidorum **V**rbinatem, **M**ar-
cum **M**arulum, **M**artinum **P**hileticum, **B**rassicanum, **H**enrichmannum, **I**oannem **A**lten-
staigum. **D**. **E**raf. **R**oterodamum, **B**udæum, **L**odouicum **V**iuem, **P**hilip. **M**elanchthonem,
Paulum, **M**odestinum, **V**lpianum, **C**aium, **M**aphæum iureconsultissimos, cæterosq; ex-
quisitissimæ eruditionis heroes, ac linguæ **L**atinæ, **G**ræcæq; peritissimos viros, ne aureos
promisisse montes me credas. **L**egito **D**ictionarium, & rem ita se habere certo cognosces.
Sed enim, quæ aliter apud alium scripta legerint ne statim tempore obstrepant, sed tracta-
tiones rerum, & authoritates hominum pensitēt, quos illi quosq; ego secutus sum. **E**rit au-
tem id longe optimum, vt qui in legendo, scribendo, explicando, cōmentando, nunquã
voluptates, nunquã labores ceperunt, nullas hoc generis vigiliolas vigilarunt, neq; vllis
inter eiusdem **M**usæ æmulos certationibus disceptationibusq; elimati sunt, sed intempe-
riarum, negotiorum, offutiarumq; pleni sunt, abeant, pcunctando, scribendo, ab hocine
Lexico nostro procul, alia sibi oblectamenta quærant. **V**etus adagium est: **N**ihil cum fidī
bus graculo, nihil cum amaricino sui. **A**t etiam, quo sit quorundam male feriatorum ho-
minum sæuitas iritator, mutuabor ex **A**ristophanis **C**oronopesta, pauca. **E**t quam ille ho-
mo festiuissimus fabulæ suæ spectandæ legem dedit, eandem ego huic operi dabo, vt illud
ne attingat, neue adeat profestum, & prophanum vulgus, à ludo **M**usico diuersum. **C**æte-
rum, ego ad vtrumq; iuxta paratus sum, vt vel rationem reddam si quid recte scripsi, vel ins-
genue cōfitear errorem, sicubi lapsus deprehendar. **H**omo sum, & humani nihil à me alie-
num

P R A E F A T I O.

num esse duco. **N**oc igitur animo cum ego dederim hæc optime Lector, fac ut tu quoque simili accipias. **E**a res utriusque nostrum commodo futura est. **N**am & tu plus capies utilitatis, si libenter & candide, quod donatur acceperis, & me meorum laborum mearumque vigiliarum minus poenitebit, si cognoro bonis usus fuisse. **Q**uod si quis existet, vel adeo præfractus, vel adeo durus & iniquus, ut nullis incantamentis deliniri queat: ab hoc certe, vel precibus illud impetrare conabor, ut hoc saltem æquatis tribuat pijs studijs, quod tribunalia tribuunt parricidijs & sacrilegijs. **I**lluc turpe iudicatur, si cognitionem antevertant calculi, nec pronuntiatur, nisi causa diligenter excussa. **L**egat prius ac inspiciat, deinde si videatur, damnet ac reiiciat. **S**uperbum est de libro ferre sententiam, quem non intelligas, superbius & de eo, quem ne legeris quidem. **N**abes optime Lector, præfationem longiorem, quam proponebam, partim Gellianam, partim Erasmicam, sed ad meum institutum commodissimam. **N**on enim erubescio, hosce doctissimos viros, vel ad verbum citare, meisque præferre. **N**ihil enim alienius ab ingenio, moribusque meis, quam ad exemplum Aesopicæ corniculæ, alienis me venditare plumis, aut relictis ab aquila cadaveribus vesci coruus. **Q**uod si forte futuri sint nasutuli, critici, obrectatores, qui me aliorum censa compilasse criminabuntur, hosce hoc Hieronymiano refutare duxi. **S**i cuiquam vitio vertitur aliorum bene dicta referre, accusetur **E**nnius, **M**arō item **P**lautus, **C**æcilius, **T**erentius, **T**ullius quoque, & cæteri eloquentes viri, qui non solum versus, sed & multa capita, & longissimos libros, ac fabulas integras transtulerunt.

Vale iam Lector, quisquis futurus es, bene, quem etiam atque etiam rogo, ut si quid fructus ex eo excerpteris Lexico Biblico, officij memor, ut Christiano dignum est, me vicissim pijs votis, & precibus Christo commendes, à quo vno solidum laboris huius premium expecto. **I**d vnum tamen in præfationis calce hexastichon sexagenarijs illis de ponte præcipitatis, & inuenustæ vetustatis amatoribus, atque in veteri suo ferè fermento mucoso per seuerantibus, libenter ob oculos ponam, subinde, & inspectandum, & lectitandum, & quo sapius eo commodius. **I**d est huiusmodi:

Mumpsimus orabat triginta circiter annos
Indocti quidam sacrificus generis.
Sumpsimus interea quantum vis esse legendum
Admonitus, tenuit Mumpsimus ille suum:
Sic hodie multi retinent didicere quod olim.
Nec bona complecti, nec meliora volunt.
Iterum opto valeas, qui leges liuore posito.
ΑΥΤΗ ΧΩΡ' ΑΝΤΙΠΕΛΑΓΥΟΣΙΣ ΙΚΑΝΗ.

DE ACCENTIBVS
 ET PRIMO DE HEBRAICIS, BREVIS
 INSTITVTIO.

VVM igitur illud sit omnium grammaticorum consensu receptissimum, dictiones peregrinas, nisi literaturam mutauerint, cum suo accentu ad nos migrare oportere, consulamus iam non Hebræos, quorum genus iustissimo quodam Dei iudicio, non tamen sine magna literarum iactura extinctum est, sed vnumquodque ex rege neratis nuper in Christo, vel mediocriter Hebraicæ linguæ peritum: & comperimus tertium quodque verbum apud illos, etiam ex ijs quæ latinam declinationem admittere non possunt, accentu acuto in penultima, atque etiam nonnunquam in tertia à fine proferri debere. **I**tasque cum dicimus Abel accentu in fine acuto, non græcè proferimus, quia apud illos, in fine grauat: non Latine, quia nullum nomen Latinum, nisi corruptum, acuit ultimam: non Hebraicè, quia illi primam, accentu acuto proferunt. **I**gitur nullo harum trium linguarum, quibus Ecclesia vitur, sed suo, hoc est, ab ignorantia na-